

АГРЕСІЯ, РАСИЗМ, КСЕНОФОБІЯ: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЕТНІЧНОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ

ЖАРОВСЬКА Ірина Мирославівна - доктор юридичних наук, професор кафедри теорії права та конституціоналізму Національного університету «Львівська політехніка»

ОРТИНСЬКА Наталія Володимирівна - доктор юридичних наук, професор кафедри теорії права та конституціоналізму Національного університету «Львівська політехніка»

<https://orcid.org/0000-0002-5061-5340>

УДК 340.12(043)

DOI 10.32782/EP.2023.2.1

У статті проведено аналіз проявів агресії, расизму, ксенофобії як наслідку глобальної правової кризи та їх вплив на поширення етнічної дискримінації в сучасному суспільстві.

Констатовано, що агресія, расизм, ксенофобія та дискримінація існують у кожному суспільстві, спричиняючи не тільки соціально-правові проблеми, але й особисті трагедії, хвороби, яких можна уникнути, і передчасну смерть серед груп, які вже перебувають у невигідному становищі.

Раса, етнічна приналежність або національності, зовнішній вигляд, мова, релігія тощо виступають «культурними маркерами» для стереотипізації окремих груп. У час глобальних кризових трансформацій, що зумовлені пандемічними та правовими загрозами, зумовлюють негативні прояви, ці маркери стають надчутливими в соціально-комунікативній сфері та негативно впливають на практику етнічної дискримінації, зумовлюють збільшення проявів агресії, расизму та ксенофобії.

Оскільки пандемія тривала протягом багатьох місяців, обмеження на пересування виникли саме тоді, коли расова напруга, протести та заворушення загострилися, стихійні лиха вразили багато регіонів країни, а політична ворожнеча домінувала протягом місяців невизначеності через розбіжність у використанні засобів протидії пандемії. Це не було ефективним засобом боротьби з правовою кризою. Нині глобальна правова криза етнічної дискримінації триває незважаючи

на подолання основного піку пандемічної загрози.

На основі статистичної інформації та експертних оцінок фахівців доведено, що особи азіатського походження значно частіше ставали жертвами дискримінації чи різного роду злочинних посягань через зв'язок їх з місцем походження пандемічної загрози. Оновлення правової політики у сфері протидії порушення етнонаціональних прав людини повинна бути націлена на імплементацію позитивних світових стандартів, зокрема ВООЗ, та передбачати комплексну систему боротьби, що включає зусилля як органів публічної влади, так і громадянського суспільства у всіх сферах правової реальності.

Ключові слова: глобалізоване суспільство, криза, агресія, расизм, дискримінація, етнонаціональна меншина.

Постановка проблеми

Функціонування суспільства та правових механізмів у сучасних європейських країнах базується на взаємодії між громадян та інституцій, де політичні інституції є особливо важливими фактором для функціонування держави. Люди беруть участь у політичних справах залежно не лише від своїх особистих характеристик, наприклад, від свого становища в суспільстві, соціально-демографічних характеристик чи інтересів до політики, а й ґрунтуючись на конституційних нормах, що існують у національній практиці. Індивідуальні харак-

теристики є детермінантами уподобань і фактичної поведінки, тоді як особливості країни формують репертуар можливої політичної діяльності та розкривають можливості для участі в них.

Раса, етнічна приналежність або національність, зовнішній вигляд, мова, релігія тощо виступають «культурними маркерами». Для більшості людей ці характеристики, вбудовані в стереотипи, призводять до поведінки, сформованої на упередженнях. Стереотипізація створює підґрунтя для виникнення дискримінаційної ситуації за певними ознаками. Серед них належність до етнонаціональної групи має суттєвий фактор впливу саме на політичну сферу суспільних відносин.

Сучасне глобалізоване суспільство стикається з низкою міжнародних проблем. Міграційні процеси, інформатизація суспільної реальності, логістична відкритість світу зумовили взаємозалежність держав та окремих громадян, тому загрози на одному кінці світу стають миттєво актуальними й для інших держав. Серед таких глобальних проблем є й пандемічні загрози, що здійснили безпрецедентний вплив на правову систему. У час кризових явищ проявляються недоліки суспільно-правової реальності, серед яких збільшення агресивних дій, дискримінація, порушення прав людини тощо. Цим транспарентним змінам в науковій доктрині приділено незначну увагу. Тому актуалізується тема дослідження.

Стан дослідження

Проблеми правової глобалізації правової реальності, протиправної поведінки неодноразово ставали предметом уваги як теоретиків, конституціоналістів, так і філософів права, зокрема Т. Гарасиміва, С. Сливки, В. Ковальчука, Т. Міхаліної, Ю. Гуцуляка та інших.

У контексті іноземних досліджень проблематиці етнонаціональної дискримінації та расизму присвячували праці Silver L., Devlin K., Huang C. M., Taslimi, Nogouzi Kh., Lee C.S., Nakemi M. та інші.

Правові дослідження протягом тривалого часу були в дефіциті відповідної методології та методів проведення дослі-

джень. Питання трансформації синергетичного інструментарію в контексті впливу глобальних загроз на збільшення агресії, ксенофобії та інших негативних ситуацій ще не піднімалося на рівні національної доктрини права. Тільки останнім часом питання синергетичних загроз стала об'єктом наукового дослідження, тому потребує глибинного аналізу.

Метою статті є аналіз проявів агресії, расизму, ксенофобії як наслідку глобальної правової кризи та їх вплив на поширення етнічної дискримінації в сучасному суспільстві.

Виклад основних положень

З точки зору соціального конструктивізму, етнічно дискриміновані люди - це ті, хто вважає себе такими, незалежно від того, у якій мірі вони фактично самі стикаються з дискримінаційною практикою. Почуття етнічного дискримінація - це стан розуму, який може сильно впливати на мислення та політичну поведінку індивідів.

Ставлення до національних меншин та іммігрантів залишається різним у різних країнах, починаючи від відносного прийняття мультикультуралізму до «культурного расизму». Культурний расизм засуджує змішання різних етнічних груп і передбачає необхідність етнічного розділення. Ксенофобія характеризується ворожістю до осіб, які вважаються чужинцями для місцевих жителів громаді чи суспільству в цілому. Класично під ксенофобами розуміють людей, які висловлюють переконання, що іммігранти – люди вихідці з іншої країни – руйнують економічну, культурну та соціальну структуру приймаючої країни. Ксенофобія також може поширюватися проти етнонаціональних меншин, які виникли в результаті міграційних процесів у далекому минулому, проте вже юридично є громадянами держави.

Агресія, расизм, ксенофобія та дискримінація існують у кожному суспільстві, спричиняючи не тільки соціально-правові проблеми, але й особисті трагедії, хвороби, яких можна уникнути, і передчасну смерть серед груп, які вже перебувають у

невигідному становищі. Така дискримінація лежить в основі нападів на людей, яких сприймають як інших чи то через інституціоналізовану дискримінаційну політику, чи то в громадах, де вкорінена нерівність, чи через окремих осіб, які відіграють певну роль у системному гнобленні та міжособистісній агресії [1, с.2099]. Хоча типи дискримінації приймають різні форми в часі та просторі, корінні причини криються в зусиллях зберегти історичну структуру влади.

У сучасному аспекті агресія, расизм, ксенофобія та дискримінація отримали соціальне підґрунтя через загрозу пандемічного характеру. Пандемія COVID-19 спричинила захворювання понад 92 мільйонів людей у всьому світі та вбила близько двох мільйонів людей, і це ще не кінцеві дані, оскільки загроза громадському здоров'ю все ще існує. Економічний ефект також був руйнівним, країни та окремі люди борються з високим рівнем безробіття та ризиком рецесії. Первинним місцем виявлення загрозливої коронавірусної інфекції стало м. Ухань Китайської Народної Республіки. Китайське «коріння» пандемії спричинило наслідки для поширення ксенофобії та антиміграційних настроїв осіб східної зовнішності. Це пов'язано з упередженням стосовно іммігрантів або представників всієї азіатської раси як модератора загроз світовій усталеній практиці. У нинішній пандемії бачимо зв'язок між ризиком епідемії та ксенофобською реакцією. Словесні та фізичні напади на людей азіатського походження та описи хвороби як «китайського вірусу» призводять до такої ситуації.

Американці азіатського походження відзначили, що вони стикаються з підвищеною увагою громадськості незалежно від того, чи є у них симптоми хвороби. Окрім економічного тиску, траплялися випадки насильства, пов'язані з коронавірусом. Старшокласники в долині Сан-Фернандо звинуватили 16-річного азіатсько-американського учня в наявності коронавірусу та напали на нього, завдавши шкоди його здоров'ю, що несумісна із життям. У Брукліні невідомі кинули кислотою в азіатську жінку, яка виносила сміття. Член Конгресу Джуді Чу зазначає, що злочини на ґрунті ненависті

проти американців азіатського походження зросли приблизно до 100 випадків на день [2]. Результати опитування, проведеного дослідницьким центром Pew Research Center показують, що негативне ставлення громадськості США до Китаю досягло найвищого рівня за останні 15 років – 60%, що майже на 13% більше, ніж п'ять років тому [3].

Проблема в тому що досі така глобальна правова криза триває, незважаючи на подолання основного піку пандемічної загрози, соціально-психологічні та соціологічні теорії вказують на те, що ставлення до міграції погіршуватиметься ще більше через сприйняття загрози і конкуренції, підвищена невизначеність, почуття відсутності контролю та зростання авторитаризму, особливо як фактору обмеження прав людини.

Протягом історії вірусні захворювання часто пов'язували з місцями або регіонами, де вперше виникли спалахи. У 2015 році ВООЗ представила рекомендації щодо припинення такої практики та зменшення упередженого ставлення та ксенофобії до цих регіонів або їхнього населення. Всесвітня організація охорони здоров'я визначила найкращі практики для називання нових хвороб людини, з метою мінімізації непотрібного негативного впливу на торгівлю, подорожі, туризм або добробут тварин, а також щоб уникнути образу будь-якого культурного, соціального, національного, регіонального, професійного чи етнічного походження окремих груп.

У Резолюції ВООЗ настійно заохочує вчених, національні органи влади, національні та міжнародні ЗМІ та інші зацікавлені сторони дотримуватись найкращих практик, викладених у цьому документі, коли називаєте хворобу людини [4].

Оскільки пандемія тривала протягом багатьох місяців, обмеження на пересування виникли саме тоді, коли расова напруга, протести та заворушення загострилися, стихійні лиха вразили багато регіонів країни, а політична ворожнеча домінувала протягом місяців невизначеності через розбіжність у використанні засобів протидії пандемії. Під час декількох салахів захворювання тривала невизначеність і тривога

щодо постійного поширення нового коронавірусу, зростання кількості смертей, суперечок щодо ефективності соціального дистанціювання і використання масок.

Не дивно, що проблеми з психічним здоров'ям, включаючи тривожні розлади, депресію, самотність і суїцидальні думки, Ю загострилися протягом першого року пандемії COVID-19. Тривала соціальна ізоляція та суворі обмеження на подорожі та звичайну роботу сприяли почуттю зниження комунікативних зв'язків, зниження почуття автономності та погіршення само-ефективності, які є критичними компонентами почуття самовизначення. Оскільки ці переживання пов'язані зі зруйнованими цілями, відбувається психологічна реакція організму на соціальні подразники, що проявляється через агресію. Така реакція організму відбувається, коли людина блокується в досягненні бажаної мети (наприклад, бажання подорожувати за межами дому та проводити час, спілкуючись в улюбленому місці з близькими людьми), негативний афективний стан, що виникає в результаті, схилитиме її до агресивних нахилів, які можуть відчувати/виражати різними способами, включаючи, але не обмежуючись, фізично агресивну поведінку, вербально агресивні відповіді, почуття гніву та/або ворожість [5]. Хоча відкрита демонстрація агресії не є неминучою, фрустрація, як правило, посилює схильність до агресивних тенденцій.

Ціла низка дослідників доводить, що пандемія COVID-19 спричинила «ідеальну бурю» факторів, які можуть сприяти зростанню агресії в сім'ї [6]. Значно збільшилася кількість повідомлень про насильство з боку інтимного партнера та фізичні побої, кількість дзвінків про домашнє насильство зросла на 7,5% [7]. Подібним чином, інше дослідження показало збільшення на 1493% травм голови серед дітей під час пандемії порівняно з поширеністю до пандемії, особливо серед сімей, де батьки втрапили роботу [8].

Дослідник з Йорданії вказує, що в його країні офіційна статистика свідчить про те, що реальні повідомлення про домашнє насильство зросли з 41 221 випадків у 2018

році до 47 тисяч у 2019 році, а потім до 54 743 випадків у 2020 році, де 58,7% цих випадків були піддані фізичному насильству, і 34% випадків сексуального насильства [9].

Висновок

Раса, етнічна приналежність або національність, зовнішній вигляд, мова, релігія тощо виступають «культурними маркерами» для стереотипізації окремих груп. У час глобальних кризових трансформацій, що зумовлені пандемічними та правовими загрозами, зумовлюють негативні прояви, ці маркери стають надчутливими в соціально-комунікативній сфері та негативно впливають на практику етнічної дискримінації, зумовлюють збільшення проявів агресії, расизму та ксенофобії.

На основі статистичної інформації та експертних оцінок фахівців доведено, що особи азіатського походження значно частіше ставали жертвами дискримінації чи різного роду злочинних посягань через зв'язок їх з місцем походження пандемічної загрози. Оновлення правової політики у сфері протидії порушення етнонаціональних прав людини повинна бути націлена на імплементацію позитивних світових стандартів, зокрема ВООЗ та передбачати комплексну систему боротьби, що включає зусилля як органів публічної влади, так і громадянського суспільства у всіх сферах правової реальності.

Література

1. Devakumar D. and all Racism, xenophobia, discrimination, and the determination of health. *The Lancet* Vol. 400, [Is/10368](#), 10–16 December 2022, P. 2097-2108
2. Kelly A. Attacks on Asian Americans skyrocket to 100 per day during coronavirus pandemic. *The Hill*. March 31, 2020 URL: <https://thehill.com/changing-america/respect/equality/490373-attacks-on-asian-americans-at-about-100-per-day-due-to>
3. Silver L., Devlin K., Huang C. People around the globe are divided in their opinions of China. *Pew Research Center*. December 5, 2019 URL: <https://www.pewresearch.org/fact->

[tank/2019/12/05/people-around-the-globe-are-divided-in-their-opinions-of-china/](https://www.tank/2019/12/05/people-around-the-globe-are-divided-in-their-opinions-of-china/)

4. World Health Organization Best Practices for the Naming of New Human Infectious Diseases, May 2015 URL: <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-HSE-FOS-15.1>

5. Groarke J.M., Berry E. , Graham-Wisener L. , McKenna-Plumley P., McGlinchey E., Armor C. Loneliness in the UK during the COVID-19 pandemic: Cross-sectional results from the COVID-19 Psychological Wellbeing Study *PLoS ONE*, 2020. № 15 (9).

6. Usher K., Bradbury C., Jones B., Bhullar N., Durkin D.J., Gyamfi N., Fatema S.R., Jackson D. COVID-19 and family violence: is this a perfect storm? *Int. J. Ment. Health Nurs.* 2021 № 30(4). P. 1022–1032.

7. Leslie E., Wilson R. Sheltering in place and domestic violence: evidence from calls for service during COVID-19 *J. Public Econ.*, 2020. №189 , Article 104241

8. Sidpra J., Abomeli D., Hameed B. , Baker J., Mankad K. Rise in the incidence of abusive head trauma during the COVID-19 pandemic. *Arch Dis. Child.* 2020. №106(3):e14. doi: 10.1136/archdischild-2020-319872.

9. Omar Alkhozah H. Domestic violence during the Corona pandemic in Jordan : according to gender. Conference: domestic violence conference. November 2021. URL: https://www.researchgate.net/publication/362541704_Domestic_violence_during_the_Corona_pandemic_in_Jordan_according_to_gender/stats

SUMMARY

The article analyzes manifestations of aggression, racism, xenophobia as a consequence of the global legal crisis and their impact on the spread of ethnic discrimination in modern society.

Aggression, racism, xenophobia and discrimination are found to exist in every society, causing not only socio-legal problems but also personal tragedies, avoidable diseases and premature deaths among already disadvantaged groups.

Race, ethnicity or nationality, appearance, language, religion, etc. act as «cultural markers» for stereotyping certain groups. During global crisis transformations, which are caused by pandemic and legal threats, which cause negative manifestations, these markers become hypersensitive in the social and communicative sphere and negatively affect the practice of ethnic discrimination, causing an increase in manifestations of aggression, racism and xenophobia.

As the pandemic dragged on for months, the restrictions on movement came just as racial tensions, protests and riots flared, natural disasters hit many parts of the country, and political animosity dominated months of uncertainty over how to handle the pandemic. This was not an effective means of combating the legal crisis. Currently, the global legal crisis of ethnic discrimination continues despite overcoming the main peak of the pandemic threat.

On the basis of statistical information and expert assessments of specialists, it has been proven that persons of Asian origin were significantly more likely to become victims of discrimination or various types of criminal offenses due to their connection with the place of origin of the pandemic threat. The renewal of legal policy in the field of combating the violation of ethno-national human rights should be aimed at the implementation of positive world standards, in particular WHO, and provide for a complex system of struggle, which includes the efforts of both public authorities and civil society in all spheres of legal reality.

Key words: globalized society, crisis, aggression, racism, discrimination, ethno-national minority.